

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“15” грудня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

за освітньою програмою професійного спрямування

«Муніципальне підприємництво»

на тему: **«СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЛОКАЛЬНОМУ
РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ)»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Воронецький Є.І. _____ /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кічук Н.В. _____ /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	6
1.1 Поняття та функції підприємництва	6
1.2 Основні механізми державного регулювання підприємницької діяльності.....	13
1.3 Іноземний досвід використання інструментів сприяння розвитку підприємництва.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	26
2.1 Загальна характеристика Одеської області.....	26
2.2 Оцінка підприємницького середовища та інвестиційної привабливості Одеської області.....	33
2.3 Аналіз проблем підприємництва в умовах війни.....	41
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	51
3.1 Оцінка грантових можливостей для підтримки бізнес-ініціатив.....	51
3.2 Обґрунтування проєкту створення Муніципального центру «економічної реабілітації» для ветеранів війни.....	58
3.3 Оцінка ефективності та ризиків проєкту	65
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТОК А.....	80
ДОДАТОК Б.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ ознаменований стрімким розвитком підприємництва, що стає ключовим елементом економічного зростання та соціального прогресу. Важливість підприємництва на локальному рівні не може бути переоцінена, оскільки саме тут закладаються основи для створення інновацій, робочих місць та підвищення життєвого рівня громад. У цьому контексті, акцент на сприянні розвитку підприємництва на локальному рівні стає особливо актуальним. Це означає створення сприятливих умов для розквіту малих та середніх підприємств, розробку ефективних інструментів підтримки бізнесу, а також забезпечення взаємодії між усіма зацікавленими сторонами: владою, бізнесом та громадянським суспільством.

Розвиток підприємництва на локальному рівні відіграє вирішальну роль у формуванні економічної стабільності та соціальної згуртованості місцевих громад. Він сприяє диверсифікації економіки, розширенню можливостей для самозайнятості, а також забезпечує основу для інноваційного розвитку. Центральним аспектом цього процесу є взаємодія між підприємцями, місцевою владою та громадськими організаціями, що сприяє створенню ефективного бізнес-середовища.

Ключовим елементом ефективної підтримки підприємництва на локальному рівні є розробка і реалізація політик, які сприяють інноваціям, знижують бар'єри для ведення бізнесу та надають доступ до фінансових та освітніх ресурсів. Також важливим є розвиток інфраструктури, яка підтримує малий та середній бізнес, наприклад, через створення бізнес-інкубаторів, технопарків та коворкінгів.

У цьому контексті, важливою є роль держави та місцевих урядів у створенні сприятливих умов для розвитку підприємництва, що включає реформування законодавства, зниження податкового тиску на малі та середні підприємства, а також активізацію програм підтримки бізнесу.

Таким чином, комплексний підхід до сприяння розвитку підприємництва на локальному рівні відкриває нові горизонти для економічного зростання, забезпечуючи сталі розвиток і покращення якості життя в місцевих громадах.

Дослідженню розвитку підприємництва на локальному рівні присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як О. Шкірко, О. Волошина, Н. Ушакова, І. Помінова, Т. Немченко, Т. Гончарук, П. Перерва та інших.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження та аналіз існуючих умов та викликів, що стоять перед малим та середнім бізнесом в Одеській області, а також розробці стратегій та рекомендацій для підвищення ефективності підтримки підприємництва на місцевому рівні.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідити теоретичні основи розвитку підприємництва;
- описати основні механізми державного регулювання підприємницької діяльності;
- проаналізувати іноземний досвід використання інструментів сприяння розвитку підприємництва;
- надати аналіз поточного стану підприємництва в Одеській області;
- проаналізувати оцінку інвестиційної привабливості Одеської області;
- здійснити оцінку проблем підприємництва в умовах війни;
- сформулювати можливості для підтримки бізнес-ініціатив;
- обґрунтувати **проєкту** створення Муніципального центру «економічної реабілітації» для ветеранів війни;
- зробити **оцінка** ефективності та ризиків проєкту.

Об'єктом дослідження є комплекс процесів, умов та факторів, які впливають на розвиток підприємництва в Одеській області, **що** включає в себе аналіз економічного середовища регіону, діяльності малого та середнього бізнесу, а також роль та вплив місцевої влади, законодавчих ініціатив та політик, **які** стосуються підтримки підприємництва.

Предметом дослідження є проєкт створення Муніципального центру для допомоги ветеранів у підприємницькій діяльності.

Методи дослідження. Використання історико-логічного методу допомагає у вивченні історичного розвитку та еволюції підприємництва в Одеській області. Системний аналіз застосовано для розгляду взаємодії між різними компонентами

економічного та соціального середовища, що впливають на підприємництво. Також важливу роль відіграє метод порівняльного аналізу, що дозволяє порівняти підходи та практики підтримки підприємництва в регіоні з іншими моделями. Статистичний метод використовується для обробки та аналізу даних про стан та динаміку бізнесу, а графічний метод дозволяє візуалізувати ці дані для кращого розуміння. Емпіричний підхід через опитування та інтерв'ю забезпечує збір первинної інформації від безпосередніх учасників підприємницького процесу. Робота з даними, включаючи різноманітні розрахунки, проводилася за допомогою MS Excel, що сприяло точному та ефективному аналізу зібраної інформації.

Інформаційну базу дослідження У створенні роботи використовувались законодавчі акти та регуляторні матеріали, статистичні звіти Державної служби статистики України та Головного департаменту статистики в Одеській області, наукові праці вітчизняних та іноземних учених, доповіді з наукових та науково-практичних зібрань, періодичні видання, а також інформація з електронних джерел в Інтернеті.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 найменування). Загальний обсяг роботи становить 81 сторінок. Основний зміст викладено на 67 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 9 рисунків.

Публікації. Кічук Н.В., Воронецький Є.І. Шляхи державної підтримки підприємців-ветеранів. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22-23 вересня 2023 р.). – Одеса, 2023., с.404-406.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеної роботи можемо зробити наступні висновки:

1. Сучасне підприємництво має значний вплив на економіку, суспільство та навколишнє середовище. Воно сприяє інноваціям, зайнятості, економічному росту та соціальному розвитку. Однак успішне підприємництво вимагає розуміння функцій, викликів та можливостей, а також збалансованості між прибутковістю та загальним благополуччям суспільства. Підприємництво - це не лише заробіток і створення компаній, але й джерело інновацій, що сприяє прогресу, економічному зростанню та соціальному розвитку. Підприємці грають ключову роль у трансформації суспільства та вирішенні складних проблем, від екологічних до соціальних. Однак підприємництво також несе ризики. Важливо дотримуватися етичних та соціальних норм, виконувати закони, дбати про сталий розвиток та відповідальне використання ресурсів.

2. У сучасній Україні мале і середнє підприємництво піддається регулюванню через кілька основних напрямків. Зокрема, це включає в себе реєстрацію суб'єктів господарювання, дозвільну систему, ліцензування та програми підтримки підприємництва. Органом, відповідальним за розробку та впровадження державної політики щодо розвитку та підтримки підприємництва, є Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, відомий як Держпідприємство України. Цей орган є центральним виконавчим органом зі спеціальним статусом і відповідає за ліцензування, регулювання та дозвільну систему в галузі господарської діяльності.

3. Загалом, зарубіжний досвід у використанні інструментів підтримки підприємництва може служити важливим джерелом навчальних матеріалів для інших країн і організацій. Новаторські підходи до фінансової підтримки, освіти, законодавства і культурні зміни можуть сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку підприємництва і сприяти економічному зростанню.

4. Одеса – це культурний і історичний центр з унікальною архітектурою, музеями і театрами, відомий своїми природними краєвидами, включаючи узбережжя

Чорного моря. Область має розвинену економіку з сильними секторами сільського господарства, промисловості та транспорту, зокрема завдяки Одеському порту. Освіта та наука тут також займають важливе місце завдяки численним університетам і науковим установам. Область відіграє ключову роль у зовнішній торгівлі України, маючи стратегічне розташування і сильні транспортні зв'язки, включаючи міжнародний аеропорт. Туристичний потенціал великий завдяки пляжам, курортам, природним заповідникам і архітектурним пам'яткам, як-от Одеський театр опери та балету, Потьомкінські сходи та Воронцовський палац.

5. Сільське господарство є ключовим сектором для бюджету України, становлячи майже 20% доходів. Транспорт, оптова та роздрібна торгівля також важливі, тоді як промисловість вносить менше. Інші сектори, як-от нерухомість, ІТ та готельний бізнес, мають менший вклад. Ці дані підкреслюють залежність від аграрного сектору та важливість логістики і споживчої активності для економіки. Це вимагає збалансованих рішень від влади, які б сприяли розвитку без надмірного фіскального тиску, акцентуючи на необхідності реформ в країні.

6. Війна інтенсифікувала існуючі та спричинила нові проблеми для малого та середнього бізнесу, призводячи до перебоїв у постачанні та спаду попиту, що змушує компанії шукати нові ринки. Понад половина підприємств у 2022 році відзначили зниження доходів на менше ніж 50% від рівня 2021 року через безпекові ризики, спад попиту, проблеми з постачанням та логістикою, що також збільшили витрати на сировину та послуги. Звіт ЄБРР вказує, що попри руйнівний вплив війни, більшість опитаних українських підприємств зуміли стабілізувати діяльність.

7. Отримання гранту для ветеранських бізнес-ініціатив вимагає ретельної підготовки та дотримання певних етапів. Важливо розуміти, що процес може бути конкурентним і не всі заявки будуть успішними. Ефективна заявка має включати чіткий план і відповідати вимогам грантодавця. Ключовим моментом є створення бази грантодавців та регулярний моніторинг їхніх вебсайтів для ознайомлення з актуальною інформацією про програми та зміни у політиці грантування. Процес отримання гранту є значним засобом підтримки та розвитку підприємництва серед ветеранів, але вимагає значних зусиль та планування.

8. Муніципальний центр "економічної реабілітації" пропонує широкий спектр послуг не лише для підприємців, але й для ветеранів, зацікавлених у навчанні чи зміні професії. Уряд підтримує ветеранів у здобутті освіти, пропонуючи 300 освітніх програм підвищення кваліфікації за 95 робітничими професіями, а також ваучери на навчання для 123 професій. Понад 11 тисяч українців вже скористалися цією можливістю, і 86% з них знайшли роботу. Для оптимізації ресурсів Муніципальний центр для ветеранів війни в Одесі інтегрований із Комунальною установою «Сервісний офіс «ХАБ Ветеран», що надає поточну підтримку, включаючи оформлення документів і отримання пільг. У штаті «ХАБ Ветеран» працюють юристи, психологи, соціальні робітники, серед яких є ветерани, знаючі проблеми військовослужбовців. Розташування «ХАБ Ветеран» на вул. Косівській 2д у Одесі зручне для відвідувачів.

9. У перший рік діяльності Муніципального центру «економічної реабілітації», додатковий ЄСВ, що буде сплачуватися, складе 2249,3 тис. грн. щомісяця. Ця сума може виявитися ще більшою, оскільки не всі співробітники будуть отримувати лише мінімальну заробітну плату. Крім того, з кожним наступним роком передбачається зростання чисельності персоналу. Також у 2024 році кількість новостворених підприємств може становити приблизно 90 одиниць. Сума податків з них на рік можуть складати 2 493 тис. грн. А загальна сума інвестицій за планами становитиме 40 000 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шкірко О. І. Сутність та поняття підприємництва в Україні. Проблеми системного підходу в економіці, 2017. С. 48-52.
2. Волошина О. О., Бруєв Д.Д. Еволюція наукових поглядів на сутність та функції підприємництва. Науковий вісник ДГМА, 2017. № 2 (23Е). С. 142-147.
3. Уманців Ю. Економічна теорія у новітньому методологічному дискурсі. *Scientia·fructuosa*. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету, 2020. 124(2). С. 51–63.
4. Ушакова Н. Г., Помінова І. І. Поведінкова економіка в парадигмальній структурі сучасної економічної теорії. Економічна теорія. БІЗНЕСІНФОРМ, 2019. № 9. С. 8-13.
5. Швець М. Малий бізнес України в умовах економічної глобалізації. Молодий вчений, 2020. 11 (87). С. 215-219.
6. Перерва П. Г. Формування системи моніторингу підприємницької діяльності підприємства. Економіка: реалії часу: електрон. наук. вид. – 2023. № 1 (65). С. 5-11.
7. Путінцева С. В., Слухинський А.І. Державне регулювання підприємницької діяльності в торгівлі. Форми сучасного підприємництва в глобальній інноваційній системі, 2021. С. 252-254.
8. Бачинський А. Я. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 29, 2018. (68) № 2. С. 52-55.
9. Годун М. О. Адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 081 - право / наук. кер. М. В. Старинский. Сумський державний університет. Суми, 2020. 100 с.
10. Поліщук Г. Державне регулювання сфери малого підприємництва: оцінка ефективності. Ефективність державного управління, 2017. 4 (53). С. 208-217.

11. Маматова Л. Ш. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні. Репортер Приазовського технічного університету. Економічні науки, 2017. С. 153-160.
12. Мельник А. В. Сучасний стан державного регулювання страхового ринку України. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ, 2019. С. 200-207.
13. Криворученко З. Р. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯМ В УКРАЇНІ. «Молодий вчений» 2017. № 4 (19). С. 128-130.
14. Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків: зб. тез наук. доп. за матеріалами II Всеукр. наук.- практик. конф., м. Львів, 18 лютого 2021 р. – Львів, 2021. 366 с.
15. Немченко Т. Б. Складові механізми державного регулювання трудового потенціалу промисловості України. Молодий учений. 2019. № 7 (71). С. 343-349.
16. Андрушків І. П. Закордонний досвід стимулювання інноваційної діяльності та можливість його застосування в Україні. Економіка планування та управління в галузях. Науковий вісник НЛТУ України, 2017. С. 168-173.
17. Черничко Т. В., Михайляк Г. В. Інструменти підтримки розвитку підприємств малого бізнесу. Економіка та суспільство. 2023. №49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2326/2249>
18. Водянка Л. Д., Підгірна В. С., Сироїжко К. В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Економічна наука, 2018. С. 77-82.
19. Васильченко А. О. Міжнародний досвід застосування інструментів державно-приватного партнерства. Фінансовий простір : науково-практичний журнал, 2022. No 1 (45). С. 18-34.
20. Гончарук Т. В. Зарубіжний досвід розвитку підприємницьких структур та можливості його використання в Україні. Ефективна економіка, 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5772> (дата звернення: 01.10.2023).

- 21.Одеська область. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C (дата звернення: 01.10.2023).
- 22.Паспорт області. Одеська обласна державна адміністрація. URL: <https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/> (дата звернення: 04.10.2023).
- 23.Одеська область. Одеська національна наукова бібліотека. URL: https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=79 (дата звернення: 04.10.2023).
- 24.Педько І. А., Петрищенко Н. А. Одеській регіон як складова економіки України. Ефективна економіка, 2018. № 12. С. 26-37.
- 25.Офіційний сайт міста Одеса. URL: <https://omr.gov.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 26.Одескабель - виробництво кабельної продукції. URL: <https://odeskabel.com/ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 27.ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур». URL: <https://news.stalkanatsilur.com.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 28.ТОВ «Айсберг». URL: <https://iceberg-group.com.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 29.Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 30.ПАТ "Одеський припортовий завод". URL: <https://www.opz-gas.com.ua/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 31.ТОВ "Дельта Вілмар Україна" URL: <https://www.deltawilmar.com/> (дата звернення: 05.10.2023).
- 32.Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny> (дата звернення: 06.10.2023).
- 33.Стратегія розвитку одеської області на період 2021-2027 роки. URL: <https://oda.od.gov.ua/statics/pages/files/5e4e655ff2e7e.pdf> (дата звернення: 06.10.2023).

34. Про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2023 рік. URL: <https://oblrada.od.gov.ua/wp-content/uploads/21-19-VIII.pdf> (дата звернення: 06.10.2023).
35. Довідка щодо розвитку підприємництва в Одеській області. URL: https://eko.od.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/pidpryyemnyctvo_01.01.2022.pdf (дата звернення: 09.10.2023).
36. Проблеми та потреби МСБ майже через рік після початку війни. URL: <https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2023/03/Challenges-and-Needs-of-SMEs-in-War-Time.pdf> (дата звернення: 09.10.2023).
37. Як український бізнес виживає під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697711/> (дата звернення: 10.10.2023).
38. Моніторинг основних подій в економіці України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=5b9b4f24-4be7-49db-bcce-937e4f2c3589> (дата звернення: 10.10.2023).
39. Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2023).
40. Невикористаний потенціал: чому 80% грантів залишаються незапитаними в Україні. Ліга.нет. URL: <https://blog.liga.net/user/solieinikova/article/49944> (дата звернення: 20.10.2023).
41. Свириденко Ю. Уряд пропонує пакет можливостей для ветеранів – фінансова підтримка бізнесу, навчання та доступне житло. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-proponuie-paket-mozhlyvostei-dlia-veteraniv-finansova-pidtrymka-biznesu-navchannia-ta-dostupne-zhytlo-iuliia-svyrydenko-na-mizhnarodnomu-veteranskomu-forumi> (дата звернення: 20.10.2023).
42. «Робота: Українські захисники й захисниці можуть отримати грант від держави на підприємництво. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-ukrainski-zakhysnyky-i-zakhysnytsi-mozhut-otrymaty-hrant-vid-derzhavy-na-pidpryyemnytstvo> (дата звернення: 20.10.2023).
43. Інтеграція українського бізнесу до єдиного ринку: Єврокомісія оголосила конкурси на 7,5 млн євро. URL: <https://suspilne.media/399662-integracia->

[ukrainskogo-biznesu-do-edinogo-rinku-evrokomisia-ogolosila-konkursi-na-75-mln-evro/](#) (дата звернення: 24.10.2023).

44. Як ветеранам отримати фінансування для бізнесу: покрокова інструкція. URL: <https://veteranfund.com.ua/2023/04/06/granty/> (дата звернення: 26.10.2023).

45. Уряд пропонує пакет можливостей для ветеранів – фінансова підтримка бізнесу, навчання та доступне житло, - Юлія Свириденко на Міжнародному ветеранському форумі. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Print?lang=uk-UA&id=cea55db3-d2ba-4a5e-91b9-5916ed385ae9> (дата звернення: 26.10.2023).

46. В Одесі працює центр, який допоможе оформити пенсії, пільги і виплати військовослужбовцям. URL: <https://odessa.comments.ua/ua/news/society/developments/5857-v-odesi-pracyue-centr-yakiy-dopomozhe-oformiti-pensii-pilgi-i-viplati-viyskovosluzhbovcyam.html> (дата звернення: 02.11.2023).

47. Wix.com. URL: <https://uk.wix.com/> (дата звернення: 03.11.2023).

48. Торгова промислова палата України. URL: <https://ucci.org.ua/> (дата звернення: 03.11.2023).

49. СУП – голос незалежного українського бізнесу. URL: <https://sup.org.ua/uk> (дата звернення: 11.11.2023).

50. Спільнота Board. URL: <https://board.business/> (дата звернення: 12.11.2023).

51. CEO Club Ukraine. URL: <https://www.ceoclub.com.ua/> (дата звернення: 15.11.2023).

52. Бобиль В. В., Гненний О. М., Пивоварова Г. Б. Оцінка ефективності інвестицій в умовах ризику з урахування зв'язку рівнів дохідності та ризику. Ефективна економіка, 2021. № 6. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.4